

EGYETÉRTÉS

ZSIDÓ TÁRSADALMI ÉS IRODALMI SZEMLE

Beköszöntő

Kopogtatás hallatszik a zsidó házak aiján. Talán most gyűlnek össze az ünnepi gyertya fénye körül vagy talán már csak az asztal áll és arról az ünnepi gyertya régen lekerült Zsidó a jövevény, zsidó ujság, mely helyet kér a családi asztalnál. Vajjon össze fog-e barátkozni a többiek szívével, vajjon tud-e szavával melegíteni, vajjon tud-e zsidótömeget az asztal köré gyűjteni. Ahhoz a közös asztalhoz, melyen az ünnepi kalács a zsidó szellem végtelen kincse, ahol a meghívottak mind testvérek és az asztal pompája alatt kézbe siklik és a kezek beláthatatlan láncra elér addig, a meddig zsidók vannak.

A zsidó sajtó szava nemcsak hirt visz országokon át, hanem életjelét annak, hogy vagyunk, élünk, kulturánk van és ezt kifejezésre kell juttatni. Vagyunk, de keveset tudunk magunkról. A zsidó elszórta a mult országutján kulturkincseit és a zsidó sajtó azt összeszedi.

A zsidó sajtó a mécsvilág, mely világít és meleget akar adni. Kell ez a meleg itt is a világnak abban a zugában, ahol élünk. A melegség, mely a szerény keretek közt meginduló laptól indul ki, el akarja árasztani a zsidó családi hajlékot. Vendég, de szívesen látott vendég szeretne lenni és a zsidó sajtó nagy feladatát a maga keretében meg akarja és meg fogja valósítani.

Ennek a lapnak feladata a

zsidó élet, erkölcs és szellem ápolása. Nem követi a mai zsidó életet oda, ahol az elvek megvalósítására tör, nem akar fegyver lenni harcos csoportok kezében, hisz minden harcban ott izzik a békére hajlamos zsidó szív, mely minden pillanatban összeterelheti a látszólagos ellenfeleket. Ennek a szívnek örök törvényét és igazságát, a zsidó élet, etika folytonosságát van hivatva a zsidó társadalmi sajtó hirdetni.

A hitközségi élet hü kommentálói, figyelői akarunk lenni. Hisszük és reméljük, hogy e kérdés iránt a zsidóság nagy többsége nem közömbös és munkánk a hitközségeknek is hasznára lesz. Irányzatot nem szolgálunk, de lehetetlen meghatottság nélkül nézni és kíséni a Palesztina-munkát, mely száz-ezer és százezer zsidó szív dobbanása a hazátlanokért, a Galuth száműzetésének legszámkivetettebbikéért. — Zsidó sajtó közömbösen nem mehet el a Nagy Otthon ügye mellett.

Ennek a programnak öszinte megvalósítási szándékával indítja utnak a kezdeményező vállalat ezt a lapot. Önzetlenség van a szándékban és kevés áldozatkészség kell a megvalósításhoz. Kis áldozat a nagy ügyért. Arra kérünk mindenkit, akihez ez a lap beköszönt, tekintse annak sorsát legsajátabb ügyének. A lap számára ezt kérjük és azt, hogy szeressék meg a zsidó életet sugározlató uj hasábokat.

(M. J.)

Zsidó ujság, zsidó könyv

A zsidó nép: a könyvek népe. A zsidó nép mindig a tudás és szellem fegyvereivel küzdött létéért. Zsidó analfabéta nincs. Tudni... tudni... mindent tudni, ez volt a zsidó szellemiség lényege. Megismerni mindent, amit fel lehet ismerni, sőt azt is, amit véges észszel nem is tudunk követni: Kabbalisták, Chaszidok. A zsidó szellemiség mindig metafizikai karakterű volt és éppen ezért termelte hallatlan mértékben a könyveket és irásokat, hogy általa materializálódjék.

Könyv... irás... irott és nyomtatott betűk... ezek voltak életünk fix pontjai. Mert államéletünket elvesztettük és csak a könyveket hagyták meg nekünk és ezekhez ragaszkodtunk mi is a legjobban, a leggőrcsösebben...

Mit lehet még ezek után külön a zsidó sajtóról beszélni?!... Azt talán, hogy olyan fontos és életbevágó nekünk, mint akár a talmud, vagy a többi zsidó irások? Vagy talán azt, hogy zsidó sajtó nélkül zsidó nem érezheti magát zsidónak? És mindezekon túl itt van a sajtó, mely összeköt bennünket, 14 millió zsidót és hirt ad nekünk széjjelszóródott testvéreinkről. Széjjelszóródott testvéreinkről, kik a világon vannak és élnek. Istenem! Ők élnek, nem lehet eltitkolni, nem lehet letagadni, minden ember belsejében ott van a zsidó szolidaritás, a legnagyobb internacionálé a világon.

Milyen nagy volna ez az emberfeletti összetartás, ha a zsidó támogatná a zsidó sajtót. Hogy egymásba ölelkezzenek a zsidó létezések szálai és milyen mélyre tudnánk gyökeret verni, ha a zsidók a zsidó sajtóra gondolnának! Tegyük szemrehányást a közömböségért? Ostorozzuk egymást hibáinként? Mire volna jó? Csak energiapazarlás! Azé az energiáé, melyet éppen itt tudunk jól felhasználni. Feddés helyett: felvilágosítás, mulasztás helyett: munkára való serkentés.

Fantasztikus hírek egymilliárd koronáról, amelyet Vázsonyi családjának ajánlana fel a pesti zsidó hitközség.

Egyik bécsi lap minap ellenőrizhetetlen forrásból szerzett hírt közölt arról, hogy a pesti hitközség elöljárósága Vázsonyi Vilmos emléke iránt való hódolatából szegényen hátramaradt özvegyének egymilliárd koronát szavazott meg.

Ez a hír nem felel meg a valóságnak. A pesti hitközség ilyen formában nem foglalkozott Vázsonyi Vilmos özvegye és fiának az ügyével. A hiradás azonban jellemző. A külföldön igen nagyra tartják azokat a szolgálatokat, amelyeket Vázsonyi Vilmos az egyetemes magyar zsidóságnak élete során megtett és nem tartják kizártnak, hogy a kimondhatatlan gazdasági nyomorral küzdő magyar zsidóság halálának és kegyeletének ilyen összeget áldozhasson.

Bizonyos, hogy a magyar zsidóság szeretettel övezi körül Vázsonyi Vilmos hátrahagyott családját. De a szeretetnek és rajongásnak ilyen megkapó jeleire, sajnos, gyöngye a pesti zsidóság. Ugy tudjuk, hogy nem a bécsi hír formájában keres kifejezést kegyeletére a pesti hitközség, hanem olyan formában, amely méltó Vázsonyi Vilmos emlékéhez.

A pesti hitközség elnökségében még fel se merült a hódolatnak ez a kissé nyers és sértő formája, amelyet kétségtelenül a család el se fogadna. Nem a családot akarja megörökíteni a hitközség, hanem Vázsonyi emlékét és információk szerint azzal a tervvel foglalkozik, hogy az építendő zsidó kulturpalotában Vázsonyi szobát fog berendezni, ami Vázsonyi emlékéhez legméltóbb.

Zsidó-élet

— **Hamburg városa szobrot állított Heine Henriknek.** Hamburg városa, ahol Heine, a németek és az egész kulturvilág nagy hallhatatlanja ifjuságának legszebb éveit töltötte és ahol csaknem minden munkája megjelent, végre most, hetven évvel Heine halála után szobrot emelt a költőnek. Ez az első nyilvános Heine-emlék a német birodalomban.

— **A lengyel kormány manifesztuma az antiszemitizmus ellen.** Varsóból jelentik: Bartel miniszterelnök az elmúlt hétfőn első ízben érintette a zsidó kérdést a parlamentben. A miniszterelnök beszédében a következőket jelentette ki: A kormány a gazdasági antiszemitizmusban az államra nézve káros jelenséget lát. Eppen ezért a kormány igyekezik foglalkozni az adórendszer, valamint a hitel körül az ország minden polgárát igazságosan és egyenlően kezelni. A vasárnapi munkaszünetet a vevők és eladók kívánságai szerint kell törvényesen szabályozni. A nemzetközi megállapodások, valamint az alkotmányjogi törvények, amelyek a nemzeti kisebbségi ügyét érintik, meg fognak változni és pedig a törvényesség és emberiség szellemében.

— **Vérvad mese egy pozeni városkában** Varsóból jelentik: A pozeni Dobricsyn zsidó temetőjében a napokban az egyik zsidó

egy cigánygyerek holttestére akadt, aki az esetet rögtön, jelentette az illetékes hatóságoknak. Az antiszemita sajtó és heccáplánok ezen esetről azonban vérvádat követeltek, minek következtében a városkában súlyos antiszemita incidensek törtek ki, melynek során több zsidó súlyosan megsebesült. A hatósági nyomozás természetesen világosságot derített az esetre, kiderült, hogy a gyereket a cigányok egyedül ütötték agyon a feletti dűhükben, hogy mintegy 300 zloty értékű papírpénzt összetépdessent, de a büntetéstől való féltelmükben a zsidó temetőbe rejtették a gyereket és a vérváddal elakarták terelni magukról a figyelmet.

— **A török zsidók joglemondása.** Konstantinápolyból jelentik: Luis Marshall, az amerikai »Jewish Committ« elnökének vádjai a törökországi zsidóság ellen, amiért gyávan lemondtak kisebbségi jogaikról, a konstantinápolyi zsidóság elevenére hatott. Franco a tizenháromas bizottság alelnöke, akire az új alapszabályok kidolgozását bízta és aki felelős a török zsidók joglemondásáért, úgy nyilatkozott, hogy a kisebbségi jogokról való lemondásuk nem történt minden feltétel nélkül, mert ezzel szemben ellengaranciát követeltek a zsidó jogok és kívánságok respektálására.

— **A vilnai jiddis társulat színrehozta a „Leviathán”-t.** A világ első jiddis társulata, a vilnai ensemble, amely a nyáron Erdélyben vendégszerepelt, műsorára tüzte Ujvári Péternek «Leviathán» című drámáját. Ez a darab mélyen belenyúl a zsidóság életébe és a legelrejtettebb érzéseket, a gósz ezredéves fájdalmát hozza ki a jelenbe. A drámát Holder József fordította jiddis nyelvre.

— **Zsidók a genfi kisebbségi kongresszuson.** Azon kisebbségi kongresszuson, amelyen 17 nemzet (38 kisebbségi csoport) vett részt 14 országból, a zsidóságot 7 meghatalmazott képviselte. Ezek voltak: L. Motzkin, mint a zsidó kisebbségek múlt évben létesített bizottságának tagja; J. Grünbaum, a lengyelországi zsidó parlamenti tagok klubjának képviselőjében; dr. Robinson, a litvániai zsidó sejmfrakció kiküldöttje; dr. Nurok képviselő Lettországból; dr. E. Margulics, a cseh-szlovák zsidó nemzeti tanács tagja; Tajer nyug. ezredes, a bulgáriai zsidó konzistorium elnöke és Romano, ugyanezen konzistorium tagja. Ezen felül a szalonikii zsidók táviratilag képviseltették magukat, az esztországi zsidó kulturatanács pedig levélben jelentette be csatlakozását. Az osztrák zsidó Népszövetségi Liga is elküldte képviselőjét (dr. Karbach), hogy a zsidók előkészítő konferenciáján résztvegyen.

— **Amikor Gömbösnek igaza lehet.** E napokban történt, hogy Gömbös Gyula, a magyar fajvédő apostol, egy gyéren látogatott gyülekezeten a fajvédők és ébredők számának apadását bírálgatva, a következő esetet mesélte: »Egy vidéki gyűlésen nemrégem felvettem a kérdést, hogy az ottani Levente-csoport zászlószentelési ünnepélyéhez miért szemeltek ki éppen zsidó zászlóanyát? Mert ez tiz millióba került — felelték nekem — és nem találtak olyan keresztény nőt, aki ezen áldozatot magára vállalta volna! Mire azt feleltem nekik: »Hát tanuljatok a zsidóktól áldozatkésztséget, akik szívesen hoznak áldozatokat!« Beszéde további során Gömbös kijelentette, hogy valamennyi zsidó ostoba! Hát ebben teljesen igaza van. Mert miként Gömbös elbeszéléséből, más esetekből is tudjuk, hogy a gerinctelen és önzertelen zsidók minden egyéb célra, — ha a cél mindjárt antiszemita tendenciákat is szolgál — inkább áldoznak, mint zsidó célra.

Az országos iroda temesvári kongresszusa.

Eisler Mátyás dr. hatalmas beszámolója a neolog zsidóság helyzetéről és jövőjéről. — Az iroda szervezeti megerősítését sürgették. A közhangulat az orthodoxokkal való testvéri együttműködés mellett nyilvánult meg.

A temesvári zsidóság lelkes vendégszeretete.

Az Erdélyi és Banáli Országos Iroda kongresszusi a kényszerű passzivitás jegyében állva is ünnepnapjai a haladó zsidóságnak. Bár a tárgyalások sajnálatosan kénytelenek egy gravaminális politika körül forogni, de az egyenjogúságért való aggodalmak napjaiban az összetartás és testvéri érzés útján mérföldkövek ezek a napok. Az út — bármily nehéz és távolba vesző — mégis a zsidó hitközségi szervezetek megerősödéséhez vezet. A múlt hétfő két napján Temesvárt lefolyt kongresszus a neolog és statusquo hitközségek bensőséges találkozója volt.

Hétfőn a tanügyi kongresszus folyt le, melyen a kérdés előadója Sebestyén Dezső kijelenti, hogy a zsidóság az állam iránt teljes lojalitással viseltetik, de hibáztatja az oktatási törvény 36. szakaszát, mely a zsidó iskolákra nézve kizárólag a román tanítási nyelvet írja elő és ezzel megnehezíti a zsidógyermkek szellemi fejlődését, ismeretszerzését. Kívánja, hogy a zsidó iskolákban szabaddá télessék az anyanyelv használata és addig is míg a törvény nem lesz módosítva legalább a vallástani órákon az anyanyelv legyen használható. Kecskeméti Lipót dr., Löwy Ferencz dr. és Wertheimstein Jenő (Nagyvárad) szólattak a kérdéshez. Nagy érdeklődést keltett dr. Brizker Ezékiel németnyelvű felszólalása, amely szerint a zsidóság nem privilégizálhatja a magyar nyelvet. Vértés Adolf dr. (Temesvár) szerint nem a magyar nyelv hanem az anyanyelv privilégiumáról van szó. Ha a zsidóságnak kisebbségi jellegét elismerik, nem lehet tőle a nyelvválasztás jogát elvonni.

Az államsegély ügyéről Sebestyén Lipót dr. (Lugoj) referált. A zsidó egyházak és iskolák államsegélyben nem részesülnek és az agrártörvényben biztosított 36 hold földet sem kapták meg. Kemény Miksa aradi iskolaigazgató a tanítók helyzetéről tartott előadást. Engelberg Dezső dr. elmondja, hogy az államilag engedélyezett és előírt tankönyvek téves adatokat irnak a zsidóságról. Kleia Jakab iskolaigazgató a zsidó ifjúság neveléséről beszélt. Szerinte a latej-

nerpálya túlélté magát és a zsidó gyermekeket az ipari és kereskedelmi kiképzés terére kell szorítani.

A zsidógyermek szomorú öröksége.

Kedden reggel 9 órakor kezdődött a belvárosi hitközség üléstermében a kongresszus. Az elnöki székben Adorján Armin dr. mellette a társelnök: Vértés Adolf dr. Schütz Henrik dr. A podiumon foglalt helyet az Iroda ügyvezetőelnöke: Eisler Mátyás dr. kolozsvári főrabbi. Az ülés-terem első sorát Erdélyi főrabbiiai foglalták el. Ott van Kecskeméti Lipót dr. Löwy Ferencz dr. Lenke Mano dr. Vágvölgyi Lajos dr. Deutsch Ernő dr. Singer Jakab dr. és Drechsler Miksa dr. A főrabbiak tiszteletreméltó sora mögött foglalnak helyet a delegátusok. Az aradi hitközséget Adler Andor, Deutsch Andor, Kornis Ödön, dr. Keppich Jakab, Weisz Mihály, Ráskai Miksa, Bornstein Sándor és Kemény Miksa igazgató képviselik. A borosjenőiek részéről ott volt Stern Jakab rabbi. Pankotáról Sonnenschein Éliás és Molnár József, Lippáról Strauszmann Jakab rabbi és Weisz Mór hitk. elnök.

Adorján Armin dr. (Nagyvárad) elnök lelkes szavakkal nyitotta meg a kongresszust. A kongresszus ismét összeül sok csalódással, de nem remény nélkül. Ugy látszik gyermekeink iskoláztatásának gondja meg nem szünő keserve marad a zsidó társadalomnak. Szomorú örökség vár a zsidó gyermekekre, mert míg más gyermek az élet gondtalan szakát élvezzi, a mi gyermekeink felett a tanulás, az iskolalátogatás nehézsége lebeg a középiskolában, mint a főiskolán. Bizik a zsidó hitűségben és a zsidó akarat szilárdságában, hogy megfontolt akarat, az állam iránti köteles tisztelettel hozza meg a kongresszus határozatait.

Vértés Adolf dr. a temesvári hitközség nevében üdvözli a kongresszust. Az eredménytelen harc, melyet az erdélyi zsidóság folytat jogaiért Anteus viaskodása Geával. Ezek a kongresszusok a továbbküzdeés, a bártorságot nem vesztő bizodalom életjele. Ebben látja a kongresszus jelentőségét. Nem nyugodhatunk míg

szervezeti autonomiánkat ki nem vivjük, míg a zsidóságnál egységes szervezete nem lesz.

Eisler Mátyás dr. főrabbi nagy beszéde

Eisler Mátyás dr. főrabbi tartotta meg ezután a fenkölt stílusban foglalt évi beszámolót, melyet a jelenlevők nagy gyönyörűséggel hallgattak. A történelmi periodusok változása szenvedést hoz az előknek és a nagy idők az erdélyi zsidóságra is szenvedést hoztak, mely azonban nem bonthatják ründeinket, hanem összekovácsolnak. Még bűnös közöny, közvéleményre hivatkozó elfogultság megbéníthatja törekvéseinket, de meg kell a járható utat keresni, mely győzelmes sikerhez vezet. Felsorakoztatja a jelen hibáit. Sok a hivatást érő és hivatásra, törekvő, gomblyukfájdalomban szenvedő közöttünk, de az igazi vezért, a gondviselészerű férfit a zsidóság nélkülözi. Elmondja az iskolázatal súlyos gondjait, az egyetemi terorból nyilvánuló valóságos numerus clauzust, a zsidó diákság elleni brutális erőszakot, melyet betetézett a jogerős télettel elmozdított Cúza professzor visszahelyezése. Tanszékét visszanyerte az a férfi, aki leplezetlen gyűlölettel szórta a sarat a romániai zsidóság életsebeire. Pesszimiztikus színekkel eseteli, hogy szervezeteink magára hagyva a megsemmisülésörvénye telett lebeg. Három irányba is magyarazzák a zsidóság jelentőségét, egyesek csak anyi erőt tulajdonítanak neki, mennyit nemzetfenntartó céljaira meg tud valósítani, mások szerint annyit, amennyit a kultúra a tanítás eszközével valósíthat meg, végül mások a vallást a zsidó társadalom fenntartó eszközének tekintik. Egy negativum közös csak e három felfogásán: mindgyikből hiányzik a hit. Az, hogy hinni kell a Természetfeletiben, Istenben az ember örök lekötelezettségének érzetével.

Az elmúlt tizenhat hó alatt az Iroda memorandumot nyújtott be a magánoktatási törvényjavaslat tárgyában melyet figyelemre nem méltatták. Új néven a régi türelmetlen szellem vált urrá a törvény meghozatalának

Az egyházi javaslatlalt kapcsolatba az iroda érintkezést keresett az orthodox irodával, mely mereven elárkozott az együttműködés minden fájától. Schorr rabbi vezetésével a kor many meghallgata az ortodoxokat.

Kegyeletes szavakkal emlékszik meg az erdélyi zsidóság veszteségeiről. Stern József szászvárosi és Fried József szalonitai rabbik haláláról. Végül azzal zárja beszédét, hogy reméli, hogy a zsidó asszony nem az élvezetet, magakeletést hajszoló nő lesz, hanem a zsidó nőegyletek szövetségén át bekapcsolódik a zsidóság szebb jövőjét megalapozó munkába.

A kisebbségek kisebbsége

A nagyhatású gyönyörű előadást Adorján Armin dr. elnök köszönte meg. Majd Kecskeméti Lipót dr. méltatja Eisler dr. előadását. Csak azt a részt kifogásolja, hogy az előadó nagy idők kicsiny embereiről beszél. A maga részéről vállalja a kicsinységet, de a vezetők nagyok akik a veszélt jelentő és válságaiban is kicsiny időkben fáradhatatlan munkát végeznek.

Löwy Ferencz dr. főrabbi Jeremiás szavával kezd.

— Miért is teremtelt engem az Isten a támadások emberének.

Hibáztatja, hogy az iroda nem tesz semmit az ellen hogy a neolog zsidóság a kisebbségek kisebbsége lett, homlokán a Kain bélyeggel hogy rossz zsidók. Az ortodoxia ellen fordul. Valljuk be — ugymond — hogy ök ellenségeink.

Zajos ellentmondás követte Löwy dr. szavait, majd a főrabbi így folytatja.

— Ha kilencvenkilenc ellenségünk van, vállaljuk ezt a századikat is. Ne menjünk mindig mi az ortodoxok után.

A marosvásárhelyi főrabbi szavait elégedettség fogadja, majd Vértes Adolf dr. higgadt szavai nyugtatja meg a kedélyeket.

Lenke Manó dr. főrabbi a vezetésben a rabiknak paritásos helyet kíván.

Mit tartalmaz a határozott javaslat?

Wertheimstein Jenő szerint a bajok tengerén csak optimizmus vezet át. Bukaresti irodát kell felállítani. A kongresszus elfogadta az elnökség határozati javaslatát, melyet a kultusz-kormányhoz terjesztlenek. Ebben a valláspolitikai szabadságot, a zsidó intézmények államsegélyét, a hitközségi adó közigazgatási behatását az erdélyi országrész autonomiáját, országos választás utján történő sze-

nátusi képviseletet kért a kongresszus.

A hitközségek népi és területi kataszterének kérdésénél felszólt Deutsch Ernő dr. karánsebesi főrabbi, majd Vágvolgyi Lajos dr. rámutat azokra a fonákságokra melyek a hitközségi kerületek határainak tisztázatlansága folytán előállhatnak. Ezután a kongresszus legfontosabb kérdésére az iskolaügyre tértek, melyet az előző napi konferencia kimerített. Vértes Adolf dr. összegezte a tárgyalások eredményét és bejelentete, hogy a szaktérfiak memorandumát át fogja az elnökség dolgozni.

Schütz Henrik dr. a magánoktatási törvény által aktuálissá vált és általa kidolgozott, tanári és tanítói fegyelmi szabályzatot mutatta be. A nagy jogászi körültekintéssel megszerkesztett munkát megküldik a hitközségeknek irányadónak.

„A madár, melyet megkopasztanak“.

Érdekes vita indult meg a diáksegélyezés kérdésénél. Eisler Mátyás dr. volt az előadó és javasolta, hogy központilag osszák el a segélyeket és e célra a hitközségek az adójövedelem bizonyos százalékát fizessék be. Löwy Ferencz dr. a segélyezett diákok hatékony ellenőrzését sürgeti. Vizsgálni kell, hogy hogyan élnek külföldön a segélyezett diákok:

— Nem szabad szombati cigarettákra és pészachi sörözésre pénz adni. Kevés-e közöttünk a vallástipró latejner, pénzzel neveljüek ilyeneket.

Hibáztatja hogy az ortodoxok nem adnak tanulmányi célra és diákjaik a neologokhoz fordulnak.

Felkiáltások! Azokból lesznek a neologok!

Löwy Ferencz dr. Az orvosok szerint tréfli madarak vagyunk, melyet enni nem szabad, csak megkopasztani.

A felszólalás ismét az ellenzések áradatát vonta maga után. Dr. Konrád Béla (Nagyvárad) szerint a havi 500—1000 lejes segélyből, alig telik szombaton is cigarettára. Eisler Mátyás dr. hangsúlyozza, hogy a vezetés gyakorolja a szükséges ellenőrzést.

Én nem küldöm el házamtól a keresztény koldust.

Fenkölt szellemű beszédet tartott Deutsch Ernő dr. nagyszentmiklósi főrabbi. Ő mint pap nem tesz különbséget, mikor a szegényt gyámolítani kell. Nemcsak az ortodox hanem a keresztény sem megy el házamtól üres kézzel, ha kérni jön. Nem méltó Löwy Ferencz dr. beszéde az ő nemes egyéniségéhez.

— Kérlek Téged — fordul a főrabbi Löwy dr. főtisztelendőhöz — vond vissza előbbi szavaidat. Adler Andor hasonló szellemben beszél. — Ő jó zsidó és éppen azért nem tud zsidó és zsidó között különbséget tenni. A haladó zsidóknak kell megmutatni, hogy a kor szellemével haladni tudnak.

Végül a vegyes diáksegélyezés rendsze ét fogadták el.

Kecskeméti Lipót dr. felolvasása.

A délutáni ülés belső szervezeti kérdésekkel foglalkozott. Este 6 órakor a belvárosi zsidó templomban népes istentisztelet volt, melyen a hitszonoklatot Drechsler Miksa dr. tartotta. Az ezután következett rabbi-gyűlésen Kecskeméti Lipót dr. Jeremiás prófétáról tartott felolvasásával zagy lelki gyönyört szerzett a hallgatóságok.

A Grand Hotelben tartott ünnepi estebéden Vértes Adolf dr. a királyra és családjára mondott felköszöntőt. Utána Singer Jakab dr. és Drechsler Miksa dr. főrabbiak beszéltek. Majd Taubesz dr. főrabbi, Vértes Adolf, Schütz Henrik dr. Eisler főrabbit köszöntötte fel.

Nagy figyelem közepette szólalt fel Vértes Adolf dr. aki az országos zsidópárt megalakítását sürgette. Vágvolgyi Lajos dr. emelkedett szép beszédet tartott a három főünnepről, mely a szabadság, a műveltség, és jólét szimbolumai. Kecskeméti Lipót dr. bölcszerűen ragadta magával a hallgatóságot, mely a zsidó együttérzés meleg napja után a késő éjjeli órákig maradt együtt.

— Bécsi zsidó statisztika. A „Wiener Morgenzeitung“ érdekes statisztikát közöl a bécsi zsidóságról. A statisztika szerint 1911-től 1923-ig 9450 zsidó hagyta el a hitet. Mivel ebben a kimutatásban nem foglaltatnak benn a hét éven aluli gyermekek, a hitehagyottak száma 12 ezerre tehető. Zsidó hitre tért 1911-től 1923-ig 2239 személy, ezek 75 százaléka nő. A zsidó hitre tértek között sokan vannak olyanok, akik előzően kiléptek a bécsi zsidó hitközség kötelekéből.

— Bismarck és a zsidók. Most adták ki Bismarck összegyűjtött műveit, amelyek a vaskancellárnak házi-orvosságával, dr. Eduard Cohennal folytatott beszélgetéseit is tartalmazzak. Kiderült, hogy Bismarcknak nemcsak a házi-orvosa, hanem az ügyvede is zsidó volt. Bismarck irásztalán mindig ott voltak Heine versei és egyizben kijelentette, hogy a düsseldorfi Heineszobor igazságot szolgáltatott a nagy német költőnek.

Milyenek a zsidók?

Külsejükre nézve a zsidók a közepetermetűnél jóval magasabbak. Ez egyrészt azért van így, mert stréberék és minden áron fölébe akarnak emelkedni a többi embernek, másrészt azért, mert hallatlanul gőgösek és föltélenül le akarják nézni a többi embert.

Külsejükre nézve a zsidók azután alacsonytermetűek. Ez azért van, mert hih-tellenül ravaszok és sunyik s így könnyebben beosonnak mindenüvé, ahol bajt akarnak csinálni.

Külsejükre nézve a zsidók továbbá rettentő kővérek, dupla pocakot és tripla tokát hordanak. Ez azért van, mert minden pénzt elharácsolnak a többi emberek elől s valósággal fuldokolnak a pazar jólétben.

Külsejükre nézve a zsidók továbbá hihetetlenül soványak, lötyög a nyakuk a gallérjukban s hajladozik a lábuk, amikor mennek, mint a gyenge nádszál. Ez persze azért van, mert undorítóan fősvenyek, nincs szivük még magukra sem költeni. akármennyi pénzük is van; vannak sokszoros milliárdos zsidók, akik naponta mindössze két cső kukoricát s egy darab vöröshagymát esznek. No ilyen furcsa egy népség!

Belsejükre nézve a zsidók bámulatosan eszesek: feltétlenül tulajrának a becsületes ember eszén és becsapják őt.

Viszont bámulatosan buták is: semmitéle komoly és becsületes tevékenységhez nincs meg a szellemi képességük, például az a Komáromy János sokkal jobb író, mint az a Molnár Ferenc és az a Demeczky például sokkal jobb matematikus, fizikus és csillagász, mint például az az Einstein.

Ha tizedmagaddal állsz fegyveresen s a magányos zsidót leköpöd és az szó nélkül tovább áll, — akkor gyáva. Ha csak ketten-hárman vagytok s a magányos zsidót megütöd és az visszaüt, akkor szemtelen.

Ha nyomorogsz és a zsidótól kérsz segítséget s az nem ad, — akkor szivtelen. Ha ad, — akkor flancból adja, hadd tudja meg a világ, hogy ő milyen bőkezű.

Miután mindezt ilyen szépen megtanultam ismerősömtől, aki az antiszemitizmus világszemléleti rendszerben gondolkodik, lélekzik és él, — elég rosszul — megmutattam neki egy kélméter magas műbirkozó, hogy hát mit szól hozzá?

— Derék szál ember! — mondta.

Azután egy egyméterhuszas törpét.

— Hercig kis filigrán!

Azután egy többszörös gyilkos terroristát.

— Kemény férfi!

Azután egy gyáva nyulat.

— Szegény, neurasztémás!

Azután egy embert, aki pénzt adott a szegénynek.

— Persze, hogy adott, áldott jó szive van.

Azután egyet, aki nem adott.

— Ja, nem osztogathatja szét a vagyonát.

Mindezek nem voltak zsidók. Mindezek után megkérdeztem őt:

Ernst Bloch, egy zsidó filozófus

Irta: Németh Andor

Zsidó filozófus, nem eltökélten, de mégis az. A Geist der Utopie-t, a huszadik század új, spirituális gondolkodásának ezt az első szisztematikus alapkövét nem rakhatta le más, csak egy zsidó. A bensőség bölcselete ez. Bloch szembeállítja a természet hideg törvényeit az ember izzó lelkületével s a két külön valóság feszültségéből új törvényeket olvas ki. Kant kritikája óta senki sem emelkedett ilyen szellemi magaslatokra. De míg Kantnál is a szellem lefeljebb a meghatározhatatlan, a létünkkel egyszerűen adott a priori, addig Bloch-nál a lélek és az anyag maga a lét az ő-azonosság milliőképpen differenciált változata, az öntudatra ébredés vagy a nép tompa kábultság különböző fokain. Bloch szellemhidat épít az ásványok világából a szervezett létezésig s e hidat az emberi nem partján sem töri le, hanem tovább vezet a végtelen lehetőségei felé. Bloch tehát misztikus, még pedig — a nomenklaturája és gondolatainak hajlása szerint is — különlegesen a zsidó misztikum késői hajtásának képviselője.

Alap gondolata — arról, hogy a világ nem kész és befejezett — egyike a zsidó titkos tudományok legmélyebb igazságainak. A görög filozófia, csakugy mint a német vagy a latin, a változó jelenségek mögött állandó törvényeket keres, még Hegel, még az evolucionisták is, látszólagos szabad vonaluk mellett, mélyebbről, nézve, zárt szisztémát képviselnek, mely a kiinduló momentummal implicite adva van. Az ő fejlődésük egyszerű kifejlés, s nem radikális tovább alakulás és mássá levés. Bloch azonban a világ mássá-levésében bizakodik, egy fájdalmas születés hitét fejt ki s utal olyan álla-

— Mester, mit kell tehát tenni a zsidóknak, hogy más emberekhez hasonlókka, sőt méltóakká váljanak?

— Semmit. Kár lenne minden erőlködésért.

— No és mit kellene tenni, hogy ön jobb vé'eménnyel legyen a zsidókról?

Kérdőleg nézett rám. Én adtam meg a feleletet:

— Haheti brómszedés és egy szabályszerű vizkura is megtenné. Szanatóriumi kezelés még inkább. Esetleg hosszabb külföldi utazás.

Nagy Lajos.

potokra rá, amik nincsenek itt s a mai állapotokból kikövetkeztethetlenné, mert természetök és lényegük szerint is mások lesznek, mint a maiak. Mégis tudunk róluk, ha nem is a tudatunkkal. A jó cselekedetek, az etika megmagyarázhatatlan törvényei, a muzsika és a szavak már rámutatnak arra a még ide nem lévőre, aminek ígéretei és kezesei vagyunk. Annak amit, még nem tudunk s ami után még kérdezni sem lehet, de aminek garanciája minden mélységesen átélt pillanat, minden elcsődálkozás afölött, hogy egyáltalán vagyunk. Ez a titkos szó az — amelyet még nem mondott ki senki — a felelet arra, amiért vagyunk, ami még nem hangzott el. A világ nincs készen — mondja Bloch. — „S a Megváltó még nem érkezett el. Hiszen csak a kezét kellene kinyújtania az igazi Messiásnak — a világ nem maradhatna így.“ De titkos jegyekben benn ég az ígélet. Az egész föld reng, a megváltás, az igazi apokaliptikus megváltás után. Mikor lesz ez? „Ha a zsidók megtartanák a szombatot úgy ahogy kell, már eljött volna Dávid fia hozzánk“ mondja Schemoth Rabba könyve. Ez a várakozás a zsidó filozófia gyökere, ez a várakozás a zsidó poézis éltető eleme. A zsidó misztikus aktivista filozófus egyuttal. Nem nyugszik bele abba, ami van. „Az Isten rab és nekünk kell őt kiszabadítani a fogságból“.

— Wilna városa a zsidó színházért. Warsóból jelentik: Az e napokban tartott zsidó szinészkonferencián a wilnai zsidó színház delegátusai elmondották, hogy Wilna városa 25000 zloty szubvenciót adta jidis szintársulatnak, Wilna az egyetlen város Lengyelországban, mely szubvencionálja a zsidó színházat.

Ha csirkét eszik a szegény ember, biztosra veheted, hogy vagy ő beteg vagy a csirke.

ZSIDÓ SZEMEK

Irta: Schalom Asch

Hárman ültünk együtt egy varsói kávéházban és a zsidó hölgyek szeméről beszélünk. Wladek barátom, a miszticizmusra hajló keresztény, aki nagy tisztelője a zsidó asszonyoknak, tele volt lelkesedéssel.

— Igen, az antik Jeruzsálem egy ténysugara ragyog a zsidó hölgyek szemében — szolt lelkesen. — A zsidó női szemekben az izzo Kelet misztikus és melankolikus tájképei látszanak! Bennök ragyog Salome részegítő tekintete, visszacsillan bennük Herodes kardjának fénye, azé a kardé, amely János fejét levágta. Oh a zsidó nők szeme!

— Egyszer én megjártam a zsidó szemekkel! — mondta a sarokban meghuzódó Stanislav festő. — De szégyellem a dolgot elmesélni. Hirtelen elhallgatott és elvörösödött.

— Csattanó effektussal végződött ez az ügy?

— Nem, erről szó sincs. Semmiesetre sem csattan el fizikai pofon. Különböben is, egyiktek sem jobb nálam, mindnyájan azt tettétek volna a helyemben, amint én tettem, illetőleg amit tenni akartam. . .

— Nos, mesélj már!

— Egyszer egy szállóban kellett töltenem az éjszakát. Egy kőralaku zsidó utcában a Gensi Dzika körül. Aludtatok már azon a vidéken? Nem? Akkor próbáljátok csak meg egyszer! Almosan kerültem oda és az ágyra hanyatlottam. Fáradt és ideges voltam — és férgék zavartak. Csak hajnalban aludtam el. A legigazabb álomból hirtelen felzavartak. Felébredtem, kelleetlenül nyitottam ki a szemem:

— Mi baj van?

— Itt lakik Katz? — kérdezte egy zsidó, aki a szakállát és fejét bedugta az ajtón.

— Nem, Katz nem lakik itt! — mondtam

Ismét kinyitják az ajtómat, egy nagyon fiatal asszony sétál a szobámba. A paróka alatt friss arcocskák látszik és csillogó, szép szempár. Közel jön az ágyamhoz és megmutat nekem valamint, amit a köténye mögül szedett elő.

— Tiltott cigarettal! — mondja és hamiskásan rám néz. Látszik vakító fogsora.

— Hamis cigaretták? Bambán nézem az asszonyt és szeretném tudni mit ért ezalatt. Már nyujtja felém a cigarettákat.

— Kostólja meg!

Megkóstolom. Füstölök az ágyban és figyelem az asszonykát. — Engem

te nem fogsz becsapni — gondolom. Jól tudom, hogy nem a cigaretták miatt jöttél. Egy pillantást vetek az ajtóra. Nem csukta be egészen, nyilván még sem akar velem egyedül maradni. Megnézem ismét a szemét — tolvaj, huncut, tekintete van.

— Csak szivja, nagyon jó cigarettal! — mondja.

— Mibe kerül? — kérdeztem és azt a kérdést két dologra értelmeztem.

— Száz darab negyven kopek.

— Jó, jó — mondom. Negyven kopek százért. Nagyon jók, igazán jók. És hirtelen ez a kérdés jutott eszembe:

— Otthon is van cigarettája?

— Otthon még jobb cigarettám van, — feleli. — Hozok önnek hazulról. Akar venni? — kérdezi és mélyen a szemembe néz.

— Majd veszek, — mondom.

— Hozzak egy pár dobozzal?

— Nem. Majd magával jövök.

Várjon meg odakünn a folyosón! Mindjárt jövök.

Az asszonyka nyugodtan várt rám. Gyorsan felöltöztem és gondolkodtam az eset fölött. — Engem nem fogsz becsapni! Tiltott cigaretták, haha! Ugyis tudom mit akarsz. Micsoda világ van ma! Egy vallásos asszonyka, aki parókat visel, „tiltott cigarettákat” árul és eljön a szállóba! Ej, ej, ej! Így szóval meg bennem a morál! Elkészültem és elindultunk. Ő előre ment, én követtem.

— Kövessen engem — mondta —, hogy ne vegyék észre a dolgot.

— Hogy ne vegyék észre, — gondoltam. Micsoda világ! Folyton kátránéz, hogy tényleg követem-e. Intek neki és haladunk, haladunk. Micsoda világ! Ilyesmit Egy vallásos asszony, parókéval és „tiltott cigaretták”. Hirtelen eltűnik egy boltban. Int nekem.

— Csak egy percl — mondja. Nem-sokára kijön a boltból, egy kenyeret hoz magával, démoni tekintetet vet rám és mosolyog.

— Jöjjön utánam! Harmadik emelet. Kövessen!

Beléptem utána egy kis szobába. Egy egész banda gyermek fogta körül őt, úgy, hogy az asszonyka egészen eltűnt a gyermekek között. Egyet a karjára ütött gyorsan megtörlti a gyermek orrát. Az egyik gyerek megkapaszkodik a kezében, már fel is mászott rá, a többiek a kötényét ráncigálják és vékony hangon sivitják:

— Anyuka! Anyuka? Megjött az anyuka!

— Csend legyen! Várjatok, — mondja az asszony. És felemel egy földrehullott kis sapkát és valamelyik

fiucska fejére teszi.

— Mojsese, mond az áldást!

Mojsese megszólalt.

— Boruch ato . . .

Az asszony kenyeret oszt ki a gyerekek közt, úgy látszik megelégedett rólam és a „tiltott cigaretták”-ról.

— Hol vannak a cigarettáim? — kérdezem bosszankodva.

Az asszony kiált:

— Lejb, hol vagy? Cigaretta kell!

A szoba egyik sarkában megjelenik egy kis ember. Azt hiszem pupos volt, halvány arcot láttam, fekete szemet és fekete szakállt. Megszólalt:

— Hányat parancsol?

Lementem a lépcsőn, a cigaretták a kezemben volt és úgy éreztem magam, mintha megpofoztak volna.

— Mit merészel egy ilyen zsidó asszony! — gondoltam. Féltucat gyereke van és démoni szeme.

A társaság egyik tagja megkérdezte:

— És mire használta a szemét?

— Tiltott cigarettát árult vele!

Mind nevettek.

Az elbeszélő így szolt:

— Nem. Hogy kenyeret vegyen a gyerekeinek!

Te-Kió.

A felhők közt, a tiszta éteren
telbűg a hang s nyomába fény terem,
A sótlár kürtje harsog: te-kió!
Vesszen a rossz és eljen a ki jó!
Felbűg a kürt, igazság-harsona:
A büntetés nem marad el soha!
Mert Isten: Isten és írja az Írás,
Hogy bünből nem lesz egyéb, csak
sírás.

S elébe mennek fölfelejtve őket,
a bűnbehullott szörnyű vétkesek,
a hangjuk a bűnbocsánatért kiált:
ott legelül a sok szegény diák.
— Uram, a sorsunkon végigtarolt
a legremesebb bűn, a sárga folt.
Uram, mi tudjuk: e bűn szörnyű nagy,
a bélyege ihu életünkre fagy.
Mi tudjuk, hogy ez a bűn szörnyű
mély;
fűlünkbe zúoja a nappal és az éj,
De megbűnhödiünk érte: idegen
szívek között vergődünk hidegen;
Páris, meg Frankfurt, Berlin, Praga,
Bécs...
hiányzik nekünk az otthoni mécs!..

S a sótlár kürtje harsog: te-kió!
Türjön es bizzon bennem, aki jól...

Somlyó Zoltán.

Hitközségi Élet

Házasságok:

Az aradi neolog hitközség főrabbi hivatalánál ez évben a következő házasságok kötettek. — *Januárban*: Metzner Imre Gonda Zsófiával, Metzner Vilmos Schachter Franciskával. *Februárban*: Kolliker János (Nagyvárad) Leipniker Máriával, Korányi Győző Illés Terikével, Sonnenschein Nándor Löwy Juliával. *Márciusban*: Kormos Sándor Erneyi Irénnel, Mezei József Naményi Erzsébettel, Kádár Aladár Stern Elzával, Breibárt Móric Domokos Annával. *Áprilisban*: Gárdonyi Miklós Kronberger Terézzel, Löwy Mihály (Kisjenő) Klein Magdával, Keszler Bernát Stern Rózával, dr. Köves László Sik Erzsébettel, Szücs Bódog Schwartz Annával. *Májusban*: Fuchs Sándor Braun Juliával, Erdős István Leipnitzki Etellel, Steiner Sándor (Borossebes) Kormos Ellával, Singer István Weisz Erzsébettel, Fuchs László (Bél) Róth Ilonkával, dr. Steiner Jenő dr. Krausz Szidivel, Köves Miksa (Gurahont) Gartner Magdával, dr. Várady József (Nagyvárad) Farkas Ilonkával, Réder Gusztáv Haász Lenkével, Leichtmann Aladár Wiegenfeld Évával. *Juniusban*: Moskovits József Dózsa Klárral, dr. Sebestyén József (Borosjenő) Fischer Gittával, Kohn Armin Jakobovits Etellel. *Juliusban*: Weisz Ignác Friedmann Gittával, Stern Imre Schwartz Birivel, Krausz Gábor Fröhlich Rózsival. *Augusztusban*: Bikkel Jenő Berger Olgával (Marginea), Székely István Engel Magdával, Weisz Rudolf (Marosvásárhely) Sonnenschein Illussal. *Szeptemberben*: Komjáti Béla Fényes Pirivel, Klein Gerő (Berlin) Rudas Margittal, Székely Dezső (Nagyvárad) Rajz Magdával, Nádor Henrik (Nagyvárad) Pollák Katalinnal, Krausz Emil Glück Felicével. *Októberben*: Salgó Pál Pscherhoffer Rózával, Margittai Arthur Fényes Boriskával.

Születések:

A főrabbi hivatalban a következő születéseket jelentették be a folyó évben: Hirsch Izsó fia László, Haász Gyula leánya Margit, Winterstein Jenő leánya Éva, Sebestyén József leánya Éva, Halpert Sándor leánya Olga, Dávidovits Dénes leánya Zsuzsi, Erős Endre fia Tibor, Neulender Endre fia József, Deutsch Imre leánya Verona, László Dezső fia Aristide Ferenc, Kohn Henrik fia Miksa, Perzner Ignác fia Oszkár, Grünberger

Gyula leányai Emilia és Anna, Markovits Mór leánya Magda, Singer Gyula leánya Ida, Sugár Béla leánya Kató, Dászkál Imre fia György, Jakab Samu fia József, Schillinger Andor leánya Márta, Wolf Emil fia Viktor Kornél, Schönberger Sándor leánya Ágnes, Menczer Vilmos fia Iván, Haralamb Henrik fia Mihail, Lázár, Deutsch Aladár leánya Olga, dr. Herzog Sándor leánya Judit, Goldmann János leánya Etel, Weisz Imre leánya Olga, Löbl Ferenc fia Antal, Kardos Armin fia Imre, Ungár Béla leánya Gizella, Schiller Gyula leánya Klára, Schönberger Miksa leánya Lili, Steiner Lajos fia Armin, Moskovits Mór fia Frigyes, Rosenberger Sámuel fia György.

Halálozások:

Az aradi neolog izr. hitközség-nél ez évben 93 halálozási esetet jelentettek be. Az aradi zsidóság veszteségét ez évben a következők elhunytá képezi. *Januárban*: Dózsa Dezső 58 év, Jónás Adolf 74 év, özv. Friedländer S. monné Blühi Anna 82 év, Steiner Soma 46 év, Holstein Kálmán 56 év, Schillinger József 74 év, Haas Rezső 79 év. *Februárban*: Marmorstein Adolf 45 év, Balog Jakab 90 év, László Samuné Roser Emilia 47 év, Braun Berta 30 év, Gold Adolf 9 hónap, Rónai A. János 49 év, Goldschmidt Jakab 66 év, özv. Reisz Mórné Fried Eszter 75 év, Engel Jenőné Kauders Magda 21 év. *Márciusban*: Hirsch Adolf 86 év, Steiner György 10 hó, Mondschein Mórné 70 év, dr. Bak Sománé 82 év, özv. Weisz Jenőné Weisz Karolina 72 év, Hegyi Erzsébet 4 és fél hó, Aszód János 64 év, Lázár Mór 7 nap, dr. Mandl Vilmos 70 év, Dávid Vilmos 56 év, Weisz Juliska 57 év, özv. Weisz Károlyné Grüner Johanna 78 év, Funkelstein József 63 év, dr. Kiss Dávid 69 év. *Áprilisban*: Törökfalvi Gábor 10 hó, Schönfeld Béláné Deutsch Erzsébet 27 év, Eliás Katalin 46 év, Sonn Sámuel 72 év, özv. dr. Eisler Jakabné Steinhardt Hanna 82 év, özv. Heller Ignácné Neumann Rózsi 71 év, Elend Zoltán 19 év, Schwartz Ibolyka 3 nap, Adler Samuné Husserl Regina 66 év, özv. Böhm Mórné Fröhlich Johanna 60 év, Leopold Zsigmond 67 év, Gráb Jakab 80 év, özv. Altmann Edéné Stark Regina 75 év, Bernát Béla 21 év, dr. Auszterweil László 57 év, Glück Lajosné Kohn Eliz 60 év. *Májusban*: Luftschütz Sándor 58 év, Robitzek Józsefné Kirschner Etel 40 év, Klein Aron 77 év, Leip-

niker Andorné Leipniker Teréz 31 év, Kornis Bernát 52 év. *Juniusban*: Darvas Fülöp 34 év, Guttmann Sándor 66 év, özv. Schreiber Lipótné Sámuel Helén 42 év, Róth Zsigmond 74 év, Gottlieb Lipót 45 év, Krausz Lázárné Léderer Teréz 70 év. *Juliusban*: Fränkl S. József 49 év, özv. Adler Bernátné Lieber Anna 62 év, Kaiser Boriska 22 év, Silberer Róza 29 év, Engel Bernátné Ostersetzer Julia 54 év, Reisz Józsefné 58 év, Schwartz Adolf 32 év, Guttmann Samu 81 év, Fischer Albert 84 év, Löwy Antalné Hamburger Hermina 69 év, Schwartz Aurél 53 év, Löwy Emánuel 59 év, Hammersohn Regina (Laresch Judit) 40 év. *Augusztusban*: Czeisler Ilona 68 év, Braun Gusztáv 44 év, Obláth Béni 80 év, Weiszbrunn Ignác 91 év, Mautner Vilmos 81 év, özv. Koloman Sándorné Kemény Zsófia 67 év, Elend Henrik 90 év, Izsák Fülöpné Linzer Etel 47 év, Fülöp Sámuel 67 év, Halpern Edéné Benedek Jozsefa 54 év. *Szeptemberben*: Vajna Adolf 45 év, Fried Ignácné Kohn Janka 56 év, Glück Sámuel 52 év, Szegő Mór 57 év, Sáfrán Emil 58 év, özv. Bruckner Fülöpné, Epstein Rozália 65 év. *Októberben*: Özv. Förster Dávidné Marbuch Hermann 61 év, Pick Adolf 66 év, Török Vera 4 éves.

Kihirdetések:

A főrabbi hivatal a héten kihirdette a dr. Barta Sándor (Nagyvárad) és Schwartz Klári (Arad), Szekeres Sándor (Nagykátá) és Nemes Margit (Arad), Schwartz Lajos (Arad) és Reiszmann Gizella (Temesvár) között kötendő házasságokat.

— A szerb király avatja fel a zsidó hősök emlékoszlopát. A szerb zsidó hősi halottak emlékére a belgrádi szefard zsidó temetőben monumentális szobrot emeltek, melynek leleplezése ez év őszén fog megtörténni. A leleplezési ünnepeken részt vesz az S. H. S. országok kormányán kívül a király is.

Korán kelni és korán házasodni nem árt.

Az eszrog került sok pénzbe, de az áldást a lulaf fölött mondják.

Féljél az Istentől, de óvakodj az emberektől.

A tachichemra (halottas ruha) nem varrnak zsebeket.

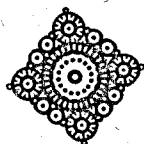
Laptulajdonos: az Egyetértés Lapkiadó vállalat. Felelős szerkesztő: Dr. Multas Jenő. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Arad Str. Mejtianu 1.

KÚN JÓZSEF

órás és ékszerész

ARAD,

Bulevardul Regina Mária 18.

Ajánlja arany és ékszerárut.

Guttman és Berger

téti divatruház

ARAD,

Bulevardul Regina Mária 8. szám.

Őszi és téli divatkülönlegességek.

„ELEKTRON”

Cégtulajdonos: Koch Zsigmond

Arad, Strada Mejianu 1.

Ajánlja rádiókészülékeit, hallgató, lámpa.
:: akkumulátor, kondensator. ::

Nagy választék! Nagy vá aszték!

Mairovitz M. és Fiai

Faipari Részvénytársaság.

Központ: Arad. Faapritó: Arad.

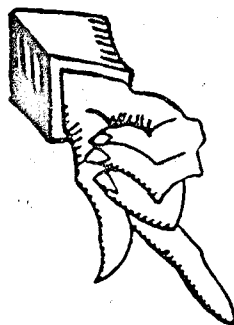
Gőzfűrész: Milova.

Erdőüzemek:

Bulza, Cujas, Halaliş, Savarşin, Milova, Iliá.

Termel:

tüzifát, talpfát, mindennemű tölgy- és bükk fűrészárut.

Összes régiségeimet, műtárgyaimat, antik butoraimat minden elfogadható áron árusítom

A. Schächter

Arad, Piaţa Plevnei No. 5.
(Zsidó templom épület.)

Kész női- és gyermek kabátok

a legegyszerűbbtől a legfinomabbig óriási választékban saison előtt még tavalyi árban beszerezhetők.

Vándor

divatáruházában

Arad, Strada Metianu 4.

Komplett hosszú bélelt női kabát 950.— lejtől feljebb. — Gyermekekabátok 480.— lejtől feljebb. 000

Neuman Testvérek

gőzmalma és szeszgyára

Arad

Városi iroda: Strada Horia 4. Telefonszám 51. — Gyár: Calea Aurel Vlaicu
Telefonszám 4-16 és 6-14.

**Benzin, autóolaj,
Petroleumtermékek,**
mindennemű ásvány és növényolaj,
**Kitt, tolotte,
Kocsikenőcs**

kapható az

OLAJIPAR R. T.-nál

Calea Aurel Vlaicu No. 133-155.

Telefon: 135.

Rendeléseket felvesz:

Kornis Testvérek

Arad, Bulevardul Regina Maria No. 13.

Telefon: 90-501.

Muzsaj József Arad,

színházzal szemben.

ŐSZI ÁRJEJYZÉK

Férfi öltöny tiszta gyapju —	Lej 1950
Férfi öltöny divatszineken —	Lej 2650
Sötétkék és fekete öltöny —	Lej 2850
Őszi felöltő — — —	Lej 1950
Ulster Double — — —	Lej 2850
Ulster angol — — —	Lej 3450
Gummikabát — — —	Lej 960
Fregoli raglan — — —	Lej 2200
Bőr kabátok minden színben	Lej 4600

Mérték szerinti szabóság!

Nagy posztóraktár.